Erasmus School of
Health Policy
& Management

Onafhankelijk oordeel validiteit en betrouwbaarheid Periodieke rapportage "Beschikbaarheid in perspectief"

Ondergetekende is als voorzitter van de klankbordgroep betrokken geweest bij de periodieke rapportage over het VWS-beleid over tekorten aan geneesmiddelen, medische hulpmiddelen en lichaamsmaterialen. De klankbordgroep is in totaal vier keer bijeengekomen ten kantore van VWS; de eerste bijeenkomst was op 5 juni 2025 en de laatste op 7 oktober 2025. Tussentijds is geregeld afgestemd met de onderzoekers en met de contactpersoon bij VWS.

Tijdens de eerste vergadering van de klankbordgroep is de doelstelling en reikwijdte van het onderzoek besproken, mede op basis van de opdrachtomschrijving van VWS en de goedgekeurde offerte van Gupta. Zo is besloten het beleid ten aanzien van dure geneesmiddelen en dat over de beschikbaarheid van persoonlijke beschermingsmiddelen tijdens de Covid-periode buiten beschouwing te laten. In de tweede en derde vergadering is de voortgang van het onderzoek besproken en is waar nodig tot aanpassingen in de reikwijdte van het onderzoek besproken; dit betrof met name de periode waarover het onderzoek zich uitstrekt waarbij is besloten ook beleidswijzigingen na 2023 in het onderzoek mee te nemen om de relevantie van het onderzoek te vergroten. In de laatste vergadering is de concepteindrapportage besproken.

Gedurende het onderzoek heeft Gupta Strategists nauw samengewerkt met experts van VWS ten aanzien van het verzamelen van relevante beleidsstukken, de beoordeling van de kwaliteit van beleidsevaluaties en de effecten van beleidsmaatregelen op beschikbaarheid. Ook de mogelijkheden tot kostenbesparingen zijn met deze experts besproken. Van deze besprekingen is steeds verslag gedaan tijdens de vergaderingen van de klankbordgroep.

De gesprekken in de klankbordgroep verliepen in een prettige sfeer waarbij zowel vanuit het ministerie van VWS als vanuit Financiën constructief is meegedacht met het onderzoek en de rapportage. Ik heb als onafhankelijk deskundige nooit het gevoel gehad beknot te worden in mijn vrijheid te zeggen en schrijven wat ik wilde. Opmerkingen en commentaar van mij en vanuit de leden van de klankbordgroep zijn steeds meegenomen in het vervolg van het onderzoek.

Deze beoordeling gaat niet in op de inhoud van het onderzoek maar focust op de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek en de rapportage. Het gaat om een omvattende evaluatie; elk van de onderzochte beleidsterreinen (geneesmiddelen, medische hulpmiddelen, lichaamsmaterialen) kent een eigen dynamiek en inhoudelijke, politieke en sociale complexiteit. Het zijn bovendien beleidsterreinen waar veel gebeurt, niet alleen vanuit de overheid, maar ook in het veld. Bovendien zijn de internationale afhankelijkheden groot. Vanwege deze complexiteit is er een groot scala aan beleidsmaatregelen getroffen en worden deze ook regelmatig aangepast. Ook gedurende het onderzoek zijn nog weer nieuwe beleidsmaatregelen geïntroduceerd.

De hoeveelheid en complexiteit van de betreffende beleidsvelden maakt bovendien dat evaluaties spaarzaam zijn en lang niet altijd van goede kwaliteit. Vanuit de klankbordgroep is er dan ook op aangedrongen naast de beoordeling op basis van bestaande evaluaties een meer overkoepelende benadering te hanteren waarin de interacties tussen instrumenten inzichtelijk worden en waarin het maatschappelijk krachtenveld van de verschillende beleidsterreinen wordt geduid. Bovendien is aangestuurd op een meer overkoepelende evaluatie in plaats te beperken tot een diepgaande studie naar elk van de drie beleidsterreinen.

Naar mijn oordeel is Gupta er uitstekend in geslaagd deze aanbevelingen mee te nemen in het onderzoek; in de bijlage bij de rapportage is een gedetailleerde analyse van de verschillende beleidsinstrumenten opgenomen terwijl in het hoofddocument juist wordt gefocust op de overstijgende analyse waarvoor een overkoepelend model is ontwikkeld waarbij ook recht wordt gedaan aan de complexe relatie tussen veiligheid, kwaliteit, betaalbaarheid en beschikbaarheid van de verschillende productgroepen. De evaluatie is bovendien op een transparante wijze gedaan, inclusief de toetsing van de kwaliteit van de bestaande evaluaties en de gevolgtrekkingen die daaruit zijn genomen.

Hoewel met het model een basis is gelegd kan dit naar mijn overtuiging nog verder worden uitgewerkt en gepreciseerd en daarmee inzicht geven in hoe verschillende beleidsmaatregelen met elkaar samenhangen en op elkaar inwerken. Dat zal VWS ook in staat stellen bij voorgenomen beleidsmaatregelen een *theory of change* op te stellen die aangeeft welke effecten van de betreffende maatregelen worden verwacht en deze waar mogelijk te kwantificeren. Ook kan hiermee nader in kaart worden gebracht welke kennisvragen er nog liggen. Een dergelijke precisering viel nu buiten de aan Gupta gestelde opdracht maar zou een welkome vervolgstap vormen.

Rotterdam, 28 oktober 2025

Beoordelaar

Roland Bal is hoogleraar Bestuur en beleid van de gezondheidszorg aan de Erasmus School of Health Policy & Management van de Erasmus Universiteit Rotterdam. In zijn onderzoek doet hij regelmatig beleidsevaluaties en onderzoekt hij complexe sturingsprocessen. Hij heeft geen belang bij het onderhavige beleidsterrein.